

Latin Amerika'nın Bugünkü Durumundan Önceki Halk Hareketleri:

Entegrasyon Halk İktidarı ve Bağımsız Sol (Arjantin örneği)

Francisco Longa

Kürt Hareketi Üzerine

Dünyada ve özellikle de Latin Amerikâda devrim süreçlerinin/hareketlerinin zafere ulaştığı, devrimler bakımından umut veren '60'lı ve 70'li yılların kapitalist sistemi alt etmenin mümkün olduğu hayaline kapı aralamasının ardından geçen süreçte bölgemizde solcu halk güçlerinde büyük bir geri çekilmenin yaşandığı bir sürece girilmiştir. Bölgeyi şekillendiren askeri diktatörlüklerin çökmesinin ardından, demokratik burjuva hükümetlerinin yeniden iktidara gelmesi, merkezi ülkelerdeki (sömürgeci ülkeler) kapitalist güçlerin dayattıkları uyum (düzenleme) reçetelerini yeniden gündeme getiren neoliberal birikim ve düzenlemeler yoluyla gerçekleşmiştir.

Bununla birlikte, 90'lı yıllar, Latin Amerika'nın halkların mücadelesine yeni dönüşüm hareketleriyle katkıda bulunduğu, neoliberalizme karşı direniş yılları olmuştur. Bu yolda, Güney Meksikâdaki EZLN, Brezilyâdaki MST, Bolivya'daki yerli halk hareketleri, Arjantin'deki Piketero hareketi ve İyileşmiş Fabrikalar Hareketi (Fabrika İşçileri Hareketi) gündün güne sömürü ve adaletsizliklerden kurtulmuş bir toplum yaratmayı amaçlayan yeni politika örneklerine dönüşmüşlerdir.

Bu paralelde, birkaç on yıl önce başlayan ve Kürt hareketinin baş rolünü oynadığı mücadele ve direnişlerin bu onurlu tarihi, çoğu kez örtük de olsa, bizim hareketlerimiz ve halklarımızın mücadele açısından bir kaynak teşkil etmiştir. Bugün neoliberal bir yapılanmaya giden Türk Devleti içerisinde karşımıza çıkan Kürt halkının mevcut durumu, tabii olarak Kürt hareketinin yeni mücadele stratejileri yaratmasını, sosyal dayanışma ve işbirliğine yönelik ilişkilerini derinleştirmesini gerektirmektedir. Kürt halkının baş rolünde yer aldığı bu uzun onurlu mücadele tarihini tanıyoruz ve Kürt halkının özgür kadın ve erkeklerden oluşan bir toplum yaratma yolunda, kapitalizmin bu baskı/zulüm aşamasının üstesinden gelebilecek stratejik güce (kapasiteye) sahip olduğuna inanıyoruz.

Latin Amerika'nın güneyinden yoldaşça ve mücadele dolu selamlar.

Francis Longa

(Halkçı Gemi Ateşçileri Örgütü- Arjantin)

60 ve 70'li yıllarda

Latin Amerika'da halk hareketleri ve devrimci hareketler/süreçler

'60'lı ve '70'li yıllarda Latin Amerikâda halk hareketleri genel olarak yoğun bir politik mücadele döneminden geçmişlerdir. Sader, Latin Amerika solunun tarihini XX.yy'dan itibaren dört döneme ayırarak kavramsallaştırmıştır. Yazarın 'üçüncü dönem' olarak adlandırdığı dönem iki kısa savaş dönemi içermektedir: "Birinci

Bugün hâlâ sosyalist bir devlet rejimini ayakta tutan/yaşatan Küba dışında 60'lı ve 70'li yıllar arasında Latin Amerika'da filizlenen diğer dönüşüm deneyimlerine gelince

dönem, temelde Kübâdaki gerilla mücadelesine oldukça benzeyen, kırsal gerilla mücadelesi modeli Küba, Nikaragua, Venezüella, Peru ve Guatemala mücadelesini içine almaktadır (Sader, 2006 66) Latin Amerika ölçeğinde, 1959'da Küba devriminin zafere ulaşması ve 1970'te Şili sosyalizminin iktidara gelmesi, dünyanın çeşitli yerlerinde, Afrikâda ve Asyâda anti-kolonyal mücadeleler ve 68 Fransa işçi-öğrenci hareketi gibi devrim hareketlerinin filizlenmesine katkıda bulunmanın yanı sıra, Latin Amerika kıtasının diğer ülkelerinde de silahlı mücadelelerin gelişmesi için uygun bir iklim oluşturmuştur.

Bu çerçevede “kentsel ve kırsal biçimleriyle (formlarıyla) Kolombiya’nın yanı sıra şehir gerillalarıyla Uruguay, Arjantin ve Brezilya ile köylerdeki mücadeleyle Meksika’da yeni kendisine yeni yöntemler katarak bu kez Guatemala, Peru ve Venezüella’da” ortaya çıkan kısa süreli ikinci silahlı mücadele dönemi yer tutmaktadır (Sader, 2006: 66).

Bugün hâlâ sosyalist bir devlet rejimini ayakta tutan/yaşatan Küba dışında 60’lı ve 70’li yıllar arasında Latin Amerika’da filizlenen diğer dönüşüm deneyimlerine gelince, bu deneyimler ağır yenilgiler olmasa da bir gerileme dönemini başlatmıştır. 70’lerin ortalarından itibaren Latin Amerika alt kıtasını harap eden acımasız askeri diktatörlükler, bu devrimci hareketlerin geliştiği hemen hemen bütün örneklerde (ülkelerde/her durumda) devrimci süreçlerin/hareketlerin ilerleyişini durdurmuş ve sol örgütleri/örgütlenmeleri ağır askeri ve özellikle de politik yenilgiye uğratmıştır.

**Zapatista isyancıları, devletten herhangi bir öde-
nek veya kaynak almaksızın 18 yıl boyunca kendi
toplumlarında sağlık, beslenme, eğitim ve güven-
lik gibi bütün sosyal ve politik alanlarda kendi
kendilerini yönetmişlerdir**

80’li yılların başlarında, Güney Amerika’nın çoğu ülkesinin diktatörlük rejimlerinin yönetimi altına girdiği ve sayısız sol fraksiyon militanının öldürüldüğü, kaybedildiği veya sürgün edildiği bir bölgesel senaryosuyla karşı karşıya kalıyoruz.

80 ve 90’lardaki Siyasi Gerileme

Bu bağlamda, 80’lerin sonları ile 90’lı yıllar boyunca, askeri diktatörlük kurmayı amaçlayan askeri gücün baskısı altında, politik bir sahnenin yokluğu ve bölge toplumlarının bu süreçte apolitize edildikleri, içinde diktatörlük rejimlerinin parmağının olduğu apaçık olan bir zafer kazanılması üzerine halk mücadeleleri savunmacı bir karaktere bürünmeye ve kendisini böyle tanımlamaya başlamıştır.

“Çok uluslu kredi kuruluşlarının (IMF, DB, IADB) dayattığı neoliberal ekonomilerin ortasında sırası gelen hükümetin birbiri ardına aday gösterilmesi dışında, bölgedeki demokratik geçişler, Washington Konsensüsü” (Vilas, 2000) çerçevesinde öngörülen geleneksel ekonomik reçeteleri yeniden gündeme getirmek için çalışıyorlar. Bunun yanında, Latin Amerika toplumlarının genelinde, geleneksel işçinin, sendika benzeri ve muadili kuruluşların bağlı olduğu sendikal bağlantılar aşınmıştır.

Sosyal planda, neoliberal proje, toplumsal bağların

parçalanmasını ve toplumun ‘ortaklaşmamasını’ (dekolektivizasyon), bireyci ve tüketime dayalı bir kültürün teşvik edilmesini ve özendirilmesini içerir (Svampa 2005) “Toplumsal olanın derinden bireyselleştirilmesi” anlamına gelen neoliberal sistemin birikim modelinin bazı özellikleri (Fitoussi ve Rosanvallon 1997), bize göre 90’lardan bu yana kıtada seçilen yeni toplumsal hareketlerin seçilmelerinin ardındaki nedenleri anlamamızda kilit öneme sahiptir.

80’lerin sonlarında ve 90’ların başlarında Nikaragua’da Sandinizm hareketinin yenilgiye uğraması, Arjantin’de Menem’in, Brezilya’da de Collor de Mello’nun (Fernando Collor de Mello) iktidara gelmesi ve daha sonra tabii ki 1989’da Berlin duvarının yıkılmasıyla hem dünya genelinde hem de Latin Amerika özelinde “bir politik kültürün çöküşüne ve dünyayı değiştirmek üzere yeni bir toplumsal hareketin yavaş ve kuşkuyla doğuşunu” (Zibechi, 2004 65) temsil eden yeni bir politik döneme şahit oluyoruz.

Neoliberalizme Direniş ve Yeni Toplumsal Hareketlerin Yükselişi

Bu şekilde 60’lı ve 70’li yıllarda, Küba gerilla mücadelesinin, Şili demokrasisi yolunda sosyalizmin, Çin’de ve çeşitli ülkelerdeki halk isyanlarının zafere ulaşmalarının kazandırdığı devrimci deneyimleri; Latin Amerika’daki militanların kendilerine özgü oluşlarının temelini oluşturmuşlardır; 90’lı yıllar boyunca ve Sovyet Sosyalist kampın çöküşüne ve Küba Sosyalizminin krize girmesine neden olan hayal kırıklıklarından sonra yeni radikal direniş deneyimleri gün yüzüne çıkmaya başlamış ve yeni kuşaklar için yeni bir siyaset türünün temel kaynağı olarak kendisini göstermiştir.

90’lı yıllarda, neoliberal politikaların Latin Amerika’da uygulanmasıyla birlikte, devletin ‘refah devleti’ olarak adlandırılan dönem boyunca teşvik ettiği, devletin sosyal görevlerinin dağıtılmasını beraberinde getiren devletin yeniden yapılandırılması süreci derinleşmiştir. Aynı zamanda, bu on yılda geleneksel kolektif eylem biçimleri de zayıflamış ve çok geniş toplum kesimlerinin dışarıda bırakılmasına doğru bir gelişim göstermiştir ve bu da kurumsal politik sistemin sürekli temsil sorununu güçlendirmiştir (O’Donell 1997) Bu çerçevede, ‘yeni toplumsal hareketler olarak adlandırılan’ hareketlerin yükselişi, politika oluşturmanın farklı biçimlerini ve diğer karakteristik özelliklerinin yanı sıra dikey ve bürokratik uygulamalara saplanmış siyasi partilerin ve sendikal yapıların geleneksel şemalarına yönelik eleştirileri de görünür kılmıştır (Touraine 1987).

Aynı şekilde, 90’ların ortalarından itibaren görünür hâle gelen ve kendilerini izlenmesi gereken rol modelleri olarak ortaya atan yeni direniş deneyimlerinin ortak bir karakteristik özelliği vardır: Başta ikincil ekonomik sektörlerin kurtarılması ve otonomi düzeylerinin destek-

lenmesi yoluyla devlet kurumları dışında politika oluşturulması. Yine benzer şekilde, Latin Amerika'da 90'lı yıllar boyunca büyük gelişme ve görünürlük düzeyine ulaşan ve kıtanın geri kalanında üyelikler yoluyla büyük bir katılım sağlayan iki otonomi oluşturma hareketi (deneyimi) olmuştur. Burada, Güneydoğu Meksika'daki Ulusal Kurtuluş Zapatista Ordusu (EZLN) ve Brezilya'daki Topraksız Kır İşçileri Hareketinden (MST) bahsedebiliriz.

EZLN tarafından kurulan yapıya gelince, 1 Ocak 1994'te Güney Meksika'nın Chiapas bölgesinde silahlı ayaklanma başlattıktan sonra, bu köylü yerliler hareketi, devlet iktidarını ele geçirme amacı gütmeyen, komüniter bir kendi kendini idare etme biçimini ve toplumda Meksika Devleti'ne ve özel sektöre karşı tam otonomi temelinde sosyal ve siyasal yapının kurulmasını teşvik etmiştir. Zapatista isyancıları, devletten herhangi bir ödenek veya kaynak almaksızın 18 yıl boyunca kendi toplumlarında sağlık, beslenme, eğitim ve güvenlik gibi bütün sosyal ve politik alanlarda kendi kendilerini yönetmişlerdir.

MST hareketinde ise, 1984 yılında kurulan ve şimdi-lerde 26 yılını dolduran hareketle karşılaşırız, fakat örgütlü 2 milyon köylüye bünyesinde barındırmasıyla şimdilerde dünyanın en büyük toplumsal hareketi olarak düşünülecek kadar genişleyip büyümesi 90'lı yıllara rastlar (Rocchietti, 2002). MST, latifundistlerin ellerindeki toprakların işgali karşılığında kırsal alanlara dönen örgütlü köylüler, topraksız kır işçileri ve varoşlarda yaşayan işsizlerden oluşan bir harektir. Tarım kooperatiflerinin, agroekoloji okulu ve politika oluşturma eğitimi vb. yoluyla geleceği planlayan bir toplum yapısı yaratmayı amaçlamaktadırlar. Devletle ilişkisi ve otonomi fikrine bakacak olursak, MST köylülerin topraklarında günlük hayatın inşasına yoğunlaşarak kurumsal katılımından uzak durmaya karar vermiştir. EZLN'den ayrıldığı nokta ise, devletle olan akışkan ilişkisi ve Brezilya Devleti'nden fon alması, siyasal otonomisini savunurken, iktidarı ele geçirme isteğini bir kenara atmamaktadır.

Bu iki deneyimin etkisi, devlet kurumlarına katılımın reddedilmesi ve seçim sürecinin reddi, bunun yerine, doğrudan eyleme geçme, yeni örgütsel ve otonomi biçimlerinin oluşturulması ve kurumsal yapıların kolayca asimile ettiği kişilere karşı yeni eleştiri biçimlerinin geliştirilmesiyle karakterize yeni bir "üye ethosunun" (Svampa, 2005) yaratılmasını sağlayacaktır.

Bu bağlamda, bölge ülkelerinin çoğunda, Arjantin'deki mahalle meclisleri ve piquetero hareketi, Bolivya'daki Su, Yaşam ve Mahalle Konseyleri Koordinasyon Komitesi, Ekvador Yerli Uluslar Konfederasyonu (CONAIE), Venezüella'da Ezequiel Zamora Ulusal Köylü Cephesi ve Simon Bolivar Komünal Cephe gibi toplumsal hareketler ve yerli koordinasyon komiteleri ve bölgesel

meclislerden oluşan bu uzun listedeki gibi, kendilerini Latin Amerika topraklarında devlet kurumları dışında sosyal ve siyasal yapılar oluşturmaya adanmış otonom yapıyı savunan toplumsal hareketler ortaya çıkmıştır.

Devletin Yeniden Meşrulaştırılması ve Toplumsal Hareketlerin Dönüm Noktası

Kriz dönemlerinden sonra gelişen ve büyük sokak protestoları ve iktidardaki hükümete halk muhalefeti karşısında genel olarak sona eren neoliberal deneyimlerin geliştiği krizden sonra, XXI. yüzyılın ilk on yılının ortalarına doğru genel olarak Latin Amerika'da, özel olarak ise Arjantin'de ilerlemeci hükümetlerin veya merkez-sol tarafından iktidara aday gösterilen (Sader 2009) hükümetlerin başa geçmesiyle bir dönüm noktası yaşanmıştır (Svampa 2008) Arjantin'de Nestor Kirchner'in 2003 yılında başkanlığa yükselmesi ve daha sonraki Christina Fernandez hükümetleri (2007-2011 ve 2011'den bugüne kadar), ülkedeki siyasal tabloyu değiştirecek talepler dışında, halkçı kesimlerin tarihi taleplerinden bazılarını yerine getiren bir politikayı başlatmıştır (Cheresky 2004)

Ancak, ne bölgedeki ilerlemeci hükümetlerin hepsinin benzer yapıları vardır ne de hepsi, başlangıçta savundukları temel görüşleri korumuşlardır. Aslında, nihai söylemde, sadece Venezüella, Ekvador ve Bolivya kapitalist sistemi alt edip başka bir sistem kurma amaçladıklarını dile getirmişlerdir. Bu anlamda, Venezüella devlet başkanı Hugo Chavez XXI. yy sosyalizmini başlatmış; aynı zamanda Bolivya ve Ekvador'da sırayla Evo Morales ve Rafael Correa hükümetleri de bazı yerli ulusların önerileri için bir ufuk oluşturan "iyi yaşam" konusunda olumlu görüşler ortaya koymuşlardır.

O noktadan itibaren, Arjantin, Uruguay ve Brezilya örnekleri; kapitalizmi aşmak iddiası taşımayan, aksine, Arjantin devlet başkanı Cristina Fernández de Kirchner'in de pek çok fırsatta ifade ettiği gibi 'ciddi kapitalizm' modelleri kurmayı amaçlayan ilerlemeci hükümetlere örnek teşkil etmektedir.

Bölgesel senaryoyu bu şekilde kısaca özetledikten sonra, şimdi, bu örnekler arasından, toplumsal güçler, devlet ve halk iktidarına yönelen siyasal yapılar arasındaki güncel durumun bir gizli gerilimden çok daha fazlası olduğuna inandığımız Arjantin örneğine odaklanmak ve bu örnek üzerinde derinleşmek istiyoruz.

Arjantin: Kirchnerist Uzlaşmadan Önceki Toplumsal Hareketler

Sosyo-politik literatür, genel itibarıyla, toplumsal hareketlerin en büyük zaaflarından birinin, savunmacı karakterden, protesto hedeflerinin ötesine geçen, kendi talepleri içerisinde hapsolmaktan kaçınan yapıcı tipte yeni bir harekete geçmekte zorlanmaları olduğunu doğ-

rulmaktadır (Munck 1995) Öte yandan, bugün senaryoları Latin Amerika merkez solunda görülebileceği gibi (Saint-Upéry 2008), iktidarı devletten almak üzere bir araya gelen toplumsal hareketlerin karşılaştıkları diğer büyük zorluklar (açmazlar) gibi kurumsallaşma eğilimi de, kendisini genellikle, beraberinde ortaya çıkan devletleşme riskiyle göstermektedir (Unger 1987)

Görüldüğü gibi, Latin Amerika'da ilerlemeci hükümetlerin ve merkez solun ortaya çıkışıyla birlikte, devlet yapılarını tartışarak kurumsal yapıya yerleşmek amacıyla, 90'lı yıllarda bağımsız bir şekilde politika yapmaya başlayan bazı toplumsal hareketler ortaya çıkarmıştır (Boyanovsky 2010, Natalucci 2010).

Entegre Hareketler: Devletin Kuruluşu

Arjantin'de geniş bir yelpazedeki toplumsal hareketlerin büyük bir bölümü, hükümetin, başta insan hakları ve kültür alanlarında gösterdiği ilerlemeler karşısında, Kirchner hükümetine entegre olmuşlardır. Bu alanlarda, Kirchnerist hükümetler, son yaşanan diktatörlüğün sorunlarının yargılanmasından başlayarak, (aynı cinsiyetten bireyler arasında evliliğe ve evlat edinmeye izin veren) Eşit Evlilik Kanunu, aynı şekilde medya tekellerini sınırlandırmayı ve toplumsal iletişim araçlarına görünürlük kazandırmayı amaçlayan yeni Görsel İletişim Hizmetleri Kanunu gibi insan haklarını genişleten bir "ilerici program" uygulamışlardır.

Ekonominin bazı alanlarında devletin aktif bir varlık ortaya koymasıyla, 90'lı yılların neoliberal devletini geride bırakmaya çalışan Kirchnerizm hareketi, başta yukarıda söz edilen politikalarından dolayı, genel olarak merkez-sol yapılanmasıyla nitelenerek, ilerlemeci bir hükümet olarak yerini sağlamlaştırmıştır.

Bunları dengeleyecek biçimde, doğal kaynakların (petrol, doğalgaz, lityum ve altın) çıkarılmasına odaklanması ve endüstriyel tarımı (temel olarak transgenik soya üretimi yoluyla) teşvik etmesi nedeniyle neo-kalkınmacı (Féliz, 2012) olarak karakterize olmuştur. Bu bakımdan, Kirchnerist hükümetler, doğal kaynaklarını kapitalizmin geldiği aşamayı en iyi gösteren "sahipsizleştirme yoluyla biriktirme" stratejisinin pençesine düşürmek suretiyle, ülkeyi, bu durumdaki çevre ülkelerin buldukları yere gerileten uluslararası ekonomi reçetelerini kabul etmişlerdir (Harvey, 2004). Bu duruma bugünkü kritik istihdam durumunu (ücretli çalışanların yarısı, 'kayıt-dışı' olarak çalışıyorlar; bu da ne sosyal güvencelerinin olduğu ne de sosyal sigorta yardımı aldıkları anlamına geliyor.) ekleyecek olursak, bu hükümeti, 90'lı yılların neoliberal hükümetleriyle benzer kılan devam politikaları gün yüzüne çıkmış olur.

Fakat hükümetin yukarıda bahsedilen 'insan hakları' politikası ve ekonomik açıdan kötü durumdaki kesimleri sosyal yardımlarla desteklemesi (en öne çıkanlar ara-

sında Uluslararası Çocuk Sözleşmesinin yürürlüğe konulması ve işsiz, bekâr annelere uluslararası bir sigorta sağlanması) kesime üye çok sayıda insanı, bakanlıkların, müsteşarlıkların ve seçilecek adayların listelerini birleştirerek Kirchner hükümetinin aktif bir parçası olmaya çekmiştir. Bugün, Kirchnerist hareketin politik alanının eyaletlerdeki ve ulusal bazdaki en ateşli savunucularının ve devlet memurlarının kayda değer bir bölümü, otonomi döneminden beri kurulmuş olan toplumsal hareketlerden gelmektedir.

Bağımsız Sol: Halk İktidarına Giden Yol

Kirchner hükümetine katılan kesimler dışında, neoliberalizm yıllarına direnen toplumsal örgütlerin büyük çoğunluğu, kirchnerist projeksiyle uzlaşmamışlardır; toplumsal örgütler, bölgesel hareketler ve sol sendikal akımlar Kirchnerist hükümetlerin dışında kalmışlardır. Hükümetten bağımsız (otonom) yapılanmalarına izin verilen örgütler, bu yıllarda kırsal bölgelerde, üniversitelerde ve sendikal ortamlarda halk gücünü örgütlemeye devam etmişlerdir.

Stratejisinin pençesine düşürmek suretiyle, ülkeyi, bu durumdaki çevre ülkelerin buldukları yere gerileten uluslararası ekonomi reçetelerini kabul etmişlerdir

Yoksul mahallelerde kooperatiflerde kendi kendini yönetme çalışmalarında bulunan, hükümetten bağımsız öğrenci merkezlerini ve üniversitelerde siyasi partileri örgütleyen ve sendikalar arasında sınıf bilinçli ve mücadeleci olanların listelerini hazırlayan ve hegemonyacı kirchner projesine göre, bir azınlık olarak kalan bağımsız sol kesim, müdahalelerin olduğu çevrelerde (yoksul mahallelerde, üniversitelerde ve günlük ücret karşılığı çalışan özel sektör çalışanları ve özellikle de kamu çalışanları arasında) kendisini, halk iktidarına dayalı sağlam yapılar kurmaya adanmıştır.

Bunlar arasında, son yıllarda büyük toplumsal hareketlerde koordinasyonun oluşturulmasında belirgin bir şekilde kendisini gösteren bölünmeyi aşma düşüncesi bu hareketlerin yeni bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında, 2010'da kuruluşunu ilan eden, Darío Santillán Halk Cephesi, Marea Halk Hareketi, Halkçı Gemi Ateşçileri Örgütü ve Devrimci Sol Hareket gibi örgütleri aynı çatı altında toplayan "Halk Örgütlerinin ve Hareketlerinin Koordinasyonu" (COMPA) üzerinde özellikle durabiliriz. Halk Egemenliği Seferberliği ve Kurtuluş Projesi Forumu gibi projelerle COMPA,

solun, Kirchner hükümetinden ve geleneksel sol partilerden bağımsız bir şekilde kendisini ifade edebileceği en geniş alan olarak konumlanmayı başarmıştır.

Kurumsallaşma Tartışması ve Toplumsal Hareketler: Güncel Tartışmalar

Kirchner hükümetinden bağımsız olarak faaliyet gösteren devlet kurumlarının yeniden meşrulaştırılmasından önce, Arjantin'deki toplumsal hareketler, toplumsal hareketlerin bir araya gelmesiyle oluşturulacak bir seçim atılımını gerçekleştirme konusundaki sınırlılıklarının ve imkânlarının ne düzeyde olduğuyla ilgili ciddi bir iç tartışma yaşamışlardır ve şimdilerde de bunu yaşamaktadırlar. Politik taktikle ve stratejiyle ve bir seçim atılımının halk iktidarını sağlama stratejisinde nasıl bir yer tutacağına ilişkin tartışmalar, farklı akımların ve örgütlerin yürüttüğü tartışmalardan bazılarıdır. Bu karmaşık ve kapsamı geniş olan tartışma içinde en fazla sentez ve tanımları içerdiğini düşündüğümüz iki görüş üzerinde duracağız.

İlk olarak, bağımsız sol örgütlerinden bazıları, temel yapılarını kaybetmek demek olmayan seçimler için toplumsal hareketlerin atılım yapma zamanının artık geldiğine işaret eden bu aşamada yapının 'toplumsal' yanının aşınacağını düşünmektedir (Ogando, 2011) Bu görüş, sosyal hareketlerin seçim hamlesini yapabilmesi için koşulların nesnel bir olgunluğuna ulaştığı anı beklemek gerektiğini savunan aşamacı görüşü eleştirmektedir. Bu argümanlardan, kurumsal alanda bir yer işgal etmenin toplumsal hareketlerin 'toplumsal alanda' halk iktidarını kurmalarına katkıda bulunabileceği olasılığı ortaya çıkmaktadır. . .

İlk görüşe paralel olup bazı farklılıklar gösteren ikinci bir ses ise, söz konusu farkların olduğunu varsaymakta ve stratejiyle ilgili bir takım problemleri kesin çözüme kavuşturmadan, yukarıda öngörüldüğü gibi bir seçim stratejisini benimsemenin beraberinde getirebileceği sınırlamalara dikkat çekmektedir. Bu hareketler, seçim aracının, stratejik sentez aracıyla karıştırılması riskine dikkat çekmektedirler (Orchani, Gómez y Solana, 2012). Bu görüşten, toplumsal hareketlerin, ancak ve sadece seçimlerin ötesine geçtiği ve toplumsal hareketler için halk iktidarını kurmaya yönelik devlet ve devlet kurumları dışında stratejik bir araç oluşturduğu ölçüde seçim taktikleri uygulamaktadırlar.

Kapanış Düşünceleri: Bağımsız Solu Tartışmak

Halk hareketleri genel olarak Latin Amerika'da, özeldense Arjantin'de politik sahnenin etkin başrol oyuncularına haline gelmişlerdir. Neoliberalizme karşı direnişin öncülerini temsil eden, toplumsal hareketler, klasik siyasi partilerin siyasi otonomilerinin kurulmasından beslenen

yeni yollar aracılığıyla kendilerini görünür kılmayı başarmışlar ve devlet kurumlarının dışında halk iktidarını inşa etmeyi başarmışlardır.

Bölgede iktidara gelen ilerlemeci hükümetler tarafından yönetilen devlet kurumlarının bölgede yeniden meşrulaştırılmasından önce, toplumsal hareketler, başta devlet tarafından sindirilmeme geriliminin üstesinden gelmek ve aynı zamanda siyasi öngörülerde bulunmasını ve büyümesini engelleyebilecek kendi talepleriyle kuşatılma riskinden sıyrılmak zorunda olduğunun bilincinde, politik stratejilerinin ve taktiklerinin yeniden sorgulandığı bir senaryoya katılmışlardır.

Arjantin örneğinde, Kirchnerist hükümetin en son seçimlerde oyların büyük çoğunluğunu, %54'ünü kazanması, solu, seçim süreci karşısında taktiksel açıdan kendisini nasıl konumlandırması gerektiği ve devlet içerisindeki hareketlere saldırma sınırlarının ve ihtimallerinin neler olduğu konusunda kendi içinde bir tartışmaya itmiştir.

Ülkede bu politik alanı, kısa vadede seçimlere katılma seçeneğinden, seçimleri, her durumda, ne temeldeki çalışmayı yerinden etmek ne de eksikleri telafi etmek zorunda olunan, politik taktiğin geçici, basit bir anı olarak algılayan düşüncelere kadar uzanan bir alan olarak ortaya koyan teorik-politik tutum ve tavırlar, burada halk iktidarının kurulması için bir güvence olarak anlaşılır olmuştur. Her iki durumda da, toplumsal hareketlerin birliği çerçevesinde stratejik bir hedef olarak halk iktidarını oluşturmak, hareketlerin er ya da geç ilgilenmeleri gereken görevler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Arjantin'de geniş bir sosyal kesimi, aydınları, aktivistleri, sendika başkanlarını ve genel olarak örgütlü halk kesimlerini ilgilendiren bu ilginç politik tartışma senaryosunun, bölgedeki ilerlemeci hükümetlerle toplumsal hareketlerin stratejik yapılanması arasında kurulan genel ilişkilerin her bölgeye ait gerçeklerin dayattığı farklılıkların ve özelliklerin göz ardı edilmeden incelenmesinin verimli olacağına inanıyoruz.

Arjantin'de geniş toplumsal kesimleri, aydınları, aktivistleri, sendika başkanlarını ve genel olarak örgütlü halk kesimlerini içine alan bu ilginç politik tartışma ve irdelemenin, her bölgenin gerçeklerinin düşünmeyi kaçınılmaz kaldığı farklılık ve özelliklerini gözden kaçırmadan, bölgedeki ilerlemeci hükümetler ve toplumsal hareketlerin stratejik kuruluşları arasındaki genel ilişkilerin incelenmesinin faydalı olacağına inanıyoruz.

Çeviri: Remziye Alparslan

Dipnot:

1-Yazar, Arjantin Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Ulusal Konseyi'nde (CONICET) araştırmacıdır ve Toplumsal Hareketler ve Halk Eğitimine Yönelik Çalışma Grubu'nun (GEMSEP) üyesi ve bir bağımsız sol üyesidir.

2-Adını Augusto Sandino'da alan, Amerika karşıtı, emperyalizm karşıtı ve devrimci söylemleriyle diğer Latin Amerika ülkelerindeki toplumsal hareketlerle benzerlik gösterirken, devrimin kırsal bölgelerde başlayacağı vurgusuyla Nikaragua'ya özgü özellikler taşıyan bir top-

lumsal harekettir.

3-Latifundist: Latin Amerikada geniş topraklara sahip toprak burjuvazisi.

4-Piçetero Hareketi: 1966'dan sonra örgütlenmeye başlayan işsiz işçiler hareketidir. Birçok örgütten katılımcıdan oluşan bu hareket adını eylem biçiminden, yani yol kesmek anlamına gelen "piquetes" sözcüğünden alır.

5-Daha küçük, fakat güçlü bir gelişme gösteren toplumsal hareketlere ait diğer bir gruplama "Corriente de Organizaciones de Base La Brecha y el Frente Pueblo Unido" çatısı altındadır.

Yararlanılan Kaynaklar

Boyanovsky Bazán, Christian (2010). El Aluvion del piquete al gobierno. Movimientos Sociales y Kirchnerismo. Sudamericana, Buenos Aires.

Cheresky, Isidoro (2004). "Elecciones fuera de lo común. Las presidenciales y legislativas nacionales del año 2003". En Cheresky, Isidoro y Blanquer, Jean-Michel. ¿Qué cambió en la política argentina? Elecciones, instituciones y ciudadanía en perspectiva comparada. Homo Sapiens, Rosario.

Féiz, Mariano (2012). Proyecto neodesarrollista en la Argentina. Editorial El Colectivo y Ediciones Herramienta, Buenos Aires, Argentina. ISBN 978-987-1505-28-9, 128 páginas.

Fitoussi, Jean-Paul y Pierre Rosanvallon (1997). La nueva era de las desigualdades, Ed. Manantial, Buenos Aires.

Harvey, David (2004). El nuevo imperialismo. Sobre reajustes espacio-temporales y acumulación mediante desposesión, pp. 17-29. Herramienta - n. 27 - vol. 9 Buenos Aires.

Munck, Gerardo (1995). "Algunos problemas conceptuales en el estudio de los movimientos sociales", en Revista Mexicana de Sociología Año LVII/Núm. 3, Julio-Septiembre, UNAM, México.

Natalucci, Ana (2010). "Entre la movilización y la institucionalización. Los dilemas de los movimientos sociales (Argentina, 2001-2010)", en: <http://www.revistapolis.cl/28/doc/art11.doc>.

O'Donnell, Guillermo (1997). "¿Democracia delegativa?", en Contrapuntos. Ensayos escogidos sobre autoritarismo y democratización, Bs. As. Paidós, 1997.

Ogando, Martín (2011). Una incitación a la incomodidad, en Batalla de Ideas, año 2 N° 2. ISSN 1853-

2047.

Orchani, Federico, Joaquín Gómez y Pablo Solana (2012). ¿Qué tipo de herramienta política para qué estrategia? En Batalla de Ideas, año 3 N° 3. ISSN 1853-2047.

Rocchetti, Ana María (2002) "Tierra viva: el movimiento de los trabajadores sin tierra (MST) del Brasil, sus orígenes y el carácter de su lucha" en Herramienta - n. 18 - vol. 6 pp. 111-128. Buenos Aires.

Sader, Emir (2006). América Latina en el siglo XXI. En Política y movimientos sociales en un mundo hegemónico. Lecciones desde África, Asia y América Latina. Boron, Atilio A.; Lechini, Gladys. CLACSO, Buenos Aires.

Sader, Emir (2009). El nuevo topo. Los caminos de la izquierda latinoamericana. CLACSO Coediciones. Siglo XXI de Argentina, Buenos Aires.

Saint-Upéry, Marc (2008). El sueño de Bolívar. El desafío de las izquierdas sudamericanas. Paidós, Barcelona.

Svampa, Maristella (2005). La sociedad excluyente: La Argentina bajo el signo del neoliberalismo, Taurus, Buenos Aires.

Svampa, Maristella (2008). Cambio de época. Movimientos sociales y poder político. Siglo XXI Editores, Buenos Aires.

Touraine, Alain (1987). El regreso del actor, ed. Eudeba, Buenos Aires.

Unger, Roberto (1987). False Necessity. Anti-Necessitarian Social Theory in the Service of Radical Democracy, Cambridge University Press, Nueva York.

Zibechi, Raúl (2004). Genealogía de la revuelta. Ediciones del FZLN, México D. F.

Bir Direniş Dinamiği Olarak Etnisite ve Demokratik Ulus Hareketleri

ı M. Aydın Söğüt

“Yanlış tarihle doğru yaşanmaz. Kendi özgürlük tarihlerini doğru yazamayanlar özgür yaşayamazlar”
Abdullah Öcalan

Tarihi, sınıf temelli çatışmalarına dayandırmak, dil, din, kültür, etnisite ve ırk gibi verili ya da edinilmiş toplumsal kimlikleri ya görmezden gelmeyi ya da bu farklılık ve dinamiklerin endüstriyalizmin dönüştürücülüğü, tek pazar ve toplumsal mühendisliğin homojenleştirici etkileri altında yok olacağını varsaymayı gerektirir. Nitekim öyle de davranıldı. Sınıf temelli toplum çözümlemesi ge-

Liberalizm “birey” kimliğine indirgenmiş ve esasta toplum dinamiklerini köreltmeyi ve yok saymayı öngören bir “özgürlükler ve haklar” perspektifini tedavüle sürerken

lişimi ve ilerlemeyi etnik, ırki, dini ve diğer özgünlüklerden arınmiş ve türdeşleşmiş bir çelişki ve çatışma olarak algıladı. Aydınlanma, Rasyonalizm ve ilerlemecilik başta olmak üzere, Liberalizm ve karşıtı Marksizm’in görüş birliğine vardığı önemli noktalardan biri de bu homojen toplum algısıydı. Liberalizm “birey” kimliğine indirgenmiş ve esasta toplum dinamiklerini köreltmeyi ve yok saymayı öngören bir “özgürlükler ve haklar” perspektifini tedavüle sürerken; Marksizm, toplumdaki en sömürülen sınıf olarak görünen proletaryayı tarihin motor gücü olarak nitelendirip direnişi salt buna bağlamıştır. Toplumdaki ideolojik kimlik farklılıklarının yanı sıra köylülük, gençlik, kadın gibi temel toplum tabakaları işsizlik ordusu ve göçmenler ile “iç sömürge” statüsündeki farklılıklar etkisiz elemanlar kabilinde sayıldı.

Kadın, gençlik ve köylülük gibi tabakalaşmalar tanımlanmiş ve sınırları çizilmiş olan tek Pazar / ulus- devlet homojenliğinde bir nebze kadar “rasyonalize” edilebilmiştir. Fakat Egemen ulusun apaçık etnik, mezhebi, dini, kültürel kimliğine ve tarifine uymayan farklılıklar için bir izahat bulunamıyordu. Asimilasyon politikası ancak güçlü ve zengin bir toplumsal kültür baskın ise başarılıydı. Kısmen “başarılı” örnekler de yaşandı. Ama kapitalist modernitenin varlığı gereği toplumun kültürel olarak yozlaştırılması, dağıtılması ve bireyciliğin öne çıkarılması icap ettiğinden, farklılıkları asimile edebilecek merkezi bir toplumsal yapı kalmıyordu. Kültür endüstriyalizmi toplumsal bağları parçalayıp geçici stereotipler yaratıyordu, ama bu tehlike farklı kimliklerin daha da içe kapanmasına ve korunma refleksine yol açıyordu. Sonunda, başvurulan “çare” farklılıkları dışlamak ve onları ötekileştirmek oldu. Bunun sonucunda, tarihin ilk evrelerinden itibaren, devletli uygarlık güçleri karşısında da temel bir direniş dinamiği olan etnik kabilesel kimlik yeniden gün yüzüne çıkmaya ve direniş odağı olmaya başladı. řu anda dünyanın dört bir yanındaki çatışmaların ve direnişlerin önemli bir bölümü etnik karakterlidir. Bu Latin Amerikadaki yerli kalkışması ve demokratik yönetim deneyimlerinden Çin’in Sincan’ına; Avrupadaki toplumsal çatışmalarından reel sosyalizm sonrasıçelişkilerine; Kafkaslardan, Afrika’ya ve oradan da Ortadoğudaki etnik ve mezhepsel çatışmalara kadar böyledir.

Çatışmanın şiddeti ve biçimi farklı coğrafyalarda farklı düzeylerde seyrettiğinden yanlış algılanmaları da söz konusu olabiliyor. Sanıldığın aksine, son yüzyılda etnik çelişkinin en yoğunca yaşadığı ve yaşanacağı coğrafyalar Afrika, Ortadoğu ve Kafkasyadan çok Batı Avrupa ve Amerika’dır. Azınlık halde kalmış toplulukları ulus-devletin siyasal varlığı içindeki “iç sömürge” olarak tanımlayan Michael Hechter, bunu modernizimin yapısına bağlar; “Modernliğe geçiş devlet (ve tekeline aldığı top-